

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

נשא - תשס"ב - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : נשא

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.
הלכות חג שבועות

שבון יום החג אם יבא המשיח

בתורה נאמר (ויקרא כ"ג טז) 'עד ממחרת השבת השביעית תספורו תמישים יום'. על פי חשבון זה השנה יחול יום חג מתן תורה ביום ששי הקרוב והוא היום החמישים אחרי חג הפסח כמצות התורה. הרבה פוסקים הסכימו שלמרות שחג שבועות הוא נ' יום אחרי פסח, אעפ"כ אם יבוא המשיח לפני החג, ויבואו שני עדים להעיד על מולד הלבנה, ועל פי עדותם ישתנה התאריך בלבד ולא היום בשבוע, תתקבל עדותם והחג יהא לתאריך שיקבע על פיהם. אך אם ח"ו לא יבא המשיח עד אחרי החג, ויבאו עדים ויעידו על המולד, לא יועיל כיון שכבר עשו את החג על פי החשבון הפשוט של מ"ט יום שאחר הפסח (היינו, שלא ישנו מאחר וכבר חגגו. ועיין לרמב"ם פרק ג' מהלכות קידוש החודש הלכות י"א, י"ב, י"ז, י"ח).

שני יו"ט בגלויות

בארץ ישראל השבת שלאחר החג היא שבת רגילה, אבל בחו"ל השבת תהיה יו"ט שני של גלויות. הרמב"ם שואל: מדוע עושים שני ימים טובים בחג זה בחוץ לארץ, והלוא התורה קבעה את יום החג שיחול ביום החמישים שאחר יו"ט ראשון של פסח, ואין שום עניין לעשותו יומיים שהרי לא שייך בזה ספקות, כיון שיום החג לא תלוי בתאריך אלא בהפלטת זמן קבועה מפסח ? ותיריך: אה"נ, ודאי הוא שאם התורה קבעה את יום החג ביום החמישים, ודאי שאין טעם לעשותו יומיים, שהרי לא קיים ספק על קביעת התורה, אלא שחכמים תקנו להנהיג לעשות יו"ט שני גם בשבועות כדי שלא יבאו לזלזל בחו"ל בשאר ימים טובים, והוא מדין לא פלוג חכמים בתקנתם (רמב"ם שם).

ותקנה גדולה היא, כי מצינו בפוסקים שנחלקו בעניין לא פלוגי הנ"ל. יש מי שאומר: יום טוב שני של חג שבועות חמור מכל יו"ט שני אחר, ויש מי שאומר: שהוא ככל יו"ט שני של גלויות (עיין בספר המועדים בהלכה עמוד ש"ח).

אין בארץ שני ימים טובים אלא בר"ה

בארץ ישראל לא הונהג לעשות שני ימים טובים מפני שבית דין מקדשים את החודש בארץ, וכיון שכל החגים לא חלים בראש חודש אלא באמצעו, וגם חג שבועות חל ו' ימים אחרי ר"ח, יש שהות להודיע את קביעת המועדים בכל מקום (ובפרט בזמן שהיו עדיין מדליקים משואות שאז אפילו בבבל ידעו את מועד קידוש החודש). ורק בראש השנה הונהג גם בארץ לעשותו יומיים, כיון שהוא חל מיד בראש חודש ואין שהות להודיע את קביעת החודש בכל ערי הארץ.

בפוסקים נקבע שיומיים של ראש השנה הוא כיומא אריכתא, למרות שהונהג לעשות יו"ט שני מחמת הספק. ואעפ"כ, ישנם הרבה נ"מ בהלכה בין יו"ט ראשון של ר"ה ליו"ט שני, שכן יו"ט ראשון הוא מדאורייתא, ויו"ט שני הוא מדרבנן (עיין רמב"ם פ"א מהלכות יו"ט הלכות כ"א - כ"ד).

במחזור הראשון שלנו של ראש השנה, הודפס בנוסח 'לשם יחודי' שלפני מצות תקיעת שופר שצריכים לומר ביום א' של ר"ה 'הריני בא לקיים מצות עשה דאורייתא לשמוע קול שופר', ונכון הדבר, וביום השני צריכים לומר 'מצות עשה דרבנן'.

מעלת החג שהעונג בו חובה

מעלה מיוחדת יש לחג השבועות יותר משאר החגים שבו יש חובה לשמוח בו ולקיים בו גם כן עונג, והטעם מפני שהוא יום מיוחד שבו ניתנה התורה לישראל ובו נהיה לעם נבחר. המקור לדברים הוא בגמ' (פסחים ס"ח): 'תניא, רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה. רבי יהושע אומר: חלקהו, חציו לאכילה ושתיה, וחציו לבית המדרש. ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר 'עצרת לה' א-לקיך', וכתוב אחד אומר 'עצרת תהיה לכם'. רבי אליעזר סבר, או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר, חלקהו, חציו לה' וחציו לכם.

אמר רבי אלעזר, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם - מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא. אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם - מאי טעמא וקראת לשבת ענגי.

ושמא תשאל, אדרבה ביום זה צריכים להקדיש את כולו לה' וללמוד כל היום תורה? על זה מבאר רש"י, וז"ל: "דבעינן נמי לכם - שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו". כלומר, צריכים ביום זה להראות נוחות ושמחה ולא עינוי ומניעה, וזאת מפני שקבלת התורה לעם ישראל הוא המעמד שהבדיל אותנו מכל העמים ורוממנו מכל לשון, והיה מעמד נשגב וקבלנו תורת ה' תמימה משיבת נפש.

טעמים למנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות

נהוג מקדמת דנא לאכול בחג שבועות מאכלי חלב (עיין שו"ע ס' תצ"ד סעי' ג' ולחוננים עליו). ויש בזה עניין חשוב כדלקמן, אך צריך לבאר האם חיוב העונג ביום זה הוא במאכלי חלב דוקא, או שמא אין בזה חיוב אלא כל אחד יאכל מה שלבו חפץ.

כמה טעמים נכתבו בעניין מנהג אכילת מאכלי חלב: א. רמז לענין הוא בקריאה בפרשת כי תשא (שמות ל"ד פסוק כ"ו) שכתוב "ראשית ביכורי אדמתך" וסמך ליה 'לא תבשל גדי בחלב אמו'. ב. מפני שהתורה נמשלה לחלב כדכתיב "דבש וחלב תחת לשונך". ג. מפני שכליהם של עם ישראל היו בלועים מטטרפות ולא יכלו לאכול אלא מאכלים חלביים שכליהם החלביים לא נטרפו. וכן לא יכלו לאכול עד שלמדו הלכות שחיטה, ניקור ומליחה וכו'.

מאכלי חלב רומזים לשתי הלחם

הטעם העיקרי והאמיתי לאכילת מאכלי חלב הוא מפני שיש בזה רמז לשתי הלחם (עיין רמב"ם פ"א מהלכות תמידין ומוספין) שבעבודת בית המקדש. כידוע אין חמץ עולה על גבי המזבח כלל, וגם את שתי הלחם היו משאירים למטה ומחלקים אותם לכהנים (עיין שו"ע ס' תצ"ד בהגה שם). והנה, הלכה היא, שלחם שאכלו בו מאכלי חלב אין יכולים לאכול בו מאכלי בשר, שכן יש בו משומני החלב או הבשר, וכך כתוב בהלכה (יו"ד ס' פ"ט ס"ד): "מי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר, צריך לבער מעל השלחן שיורי פת שאכלו עם הגבינה וכו' ולא עוד, אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בו בשר. הגה - וכן להיפך נמי אסור". לפי זה יוצא שבשביל מאכלי חלב ובשר צריכים שתי לחמים, והוא רמז לשתי הלחם שבבית המקדש. ועל כל פנים אין באכילת מאכלי חלב בחג השבועות חיוב אלא מנהג.

"החכם עיניו בראשו"

השנה אם ח"ו לא יבוא המשיח ולא יקדשו את החודש יחול יום ו' בסיון ביום ששי, והחכם עיניו בראשו לדאוג לקיים מצות עונג שבת שבעודת הלילה לתאבון. הרגילות היא, שביום חג השבועות אחרי לילה של לימוד תורה, באים הביתה וישנים כמה שעות להשלים את החסר. ויש לאכול את סעודת החג קודם חצות היום, ואז מקיימים את ה'לכם' בשלמות. אך אם קמים בשעה מאוחרת אחרי צהריים ואוכלים, כך שבליה עדיין שבעים מסעודת היום, נמצא שמפסידים את עונג השבת שכן מצוה להכנס לשבת כשהוא תאב. ועל כן ידאג אדם לקום בשעה סבירה כדי שיוכל לאכול את סעודת שבת לתאבון.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

נשא - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

לוקה - וא"ת דאמר בהמצניע (שבת צה.) המכבד והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביום טוב סופג את הארבעים דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין כאן אלא שבות, ואמאי לוקה לר' אליעזר לימא הואיל ומיקלעי ליה אורחים; ואפי' רבנן לא פטרי אלא משום דלא חשיבי דבש בכורתו מחובר. ויש לומר וכו' אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפילו יבוא אורחים אין שהות ביום לאוכלו. ובהאי שינויא א"ש מה שהקשה רבי"א דשמעון ליה לרבה דאית ליה הכנה בריש משכנת ביצה (דף ב:) ובריש בכל מערבין (עירובין לח:) דאמר אין יום טוב מכין לשבת, אי אמרת הואיל היכא משכחת לה דאין יום טוב מכין לשבת, והשתא משכחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית ואם תאמר אי אמרינן הואיל א"כ בטלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה וי"ל כיון דלא שכח כלל לא אמרינן הואיל, עכ"ל התוס' שם.

ביו"ט אומרים 'הואיל' בכל גוונא

בשבת לא אומרים "הואיל" מכיון שזה לא שכח חולה מסוכן, אבל ביום טוב אומרים "הואיל" בכל גוונא, כי שכחי אנשים שיאכלו. והנ"מ היא, במקום שלא שכח בכלל שיבאו אורחים כגון קיבוץ שנמצא בפסגת הר הגלבוע שלא שכחי שם כלל אורחים גם כן אומרים 'הואיל'. ובאמת פעם שאלו אותי ולא ידעו מה דינם לגבי דין עירובי תבשילין כיון שלא שכח לומר 'הואיל', ואמרתיה להם, שבכל אופן יכולים להגיע חיילים מבסיס סמוך וכדומה.

טעם לתקנת עירובי תבשילין

ישנה מחלוקת יסודית בגמ' בעניין בישול ביו"ט לשבת, אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, והנ"מ בזה לענין עירובי תבשילין. שאם איסור בישול ביו"ט (לשבת) הוא מדאורייתא לא יועיל כלל עירוב תבשילין, אבל אם בישול ביו"ט (לשבת) הוא דרבנן - מהני, וכך קיי"ל. אלא שגזרו בו שלא לבשל שלא יעשה יו"ט כחול ויבא לבשל לצורך החול שבוה איכא איסור לכי"ע. ואנחנו פוסקים שביו"ט מותר מדין תורה להכין לצורך שבת, אלא שגזרו שמא יבא להכין לצורך החול, ועל כן תקנו לעשות עירובי תבשילים כדי להתיר את הבישול לצורך השבת.

שיעור העירוב

עירוב זה מכינים מפת ותבשיל. שיעור הפת כביצה או יותר (54 גרם), וטוב שיהא ככר שלם. ושיעור התבשיל מכזית (27 גרם) ומעלה. וצריך להכין תבשיל שלא יתקלקל עד השבת, ולכן נהגו להכין ביצה קשה. ומי שאין לו פת יעשה עירוב תבשילין על התבשיל בלבד (עיין שו"ע סי' תקכ"ז סעי' ב').

גודל הזהירות בעירובי תבשילין

הגמ' מביאה מקרה המורה לנו את גודל הזהירות שבעירובי תבשילים (ביצה ט"ז): "אבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא, רבי אמי ורבי אסי מערבו אכולהו טבריא. מכרזו רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי. ועד כמה? אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאבבי עד תחום שבת (עין שו"ע שם סעי' ח). "ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל, חזייה דהוה עציב, אמר ליה אמאי עציבת, אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין, אמר ליה סמוך אדידי. לשנה (כלומר לשנה הבאה) חזייה דהוה עציב, אמר ליה אמאי עציבת, אמר ליה דלא אותיבי ערובי תבשילין, אמר ליה פושע את, לכולי עלמא שרי, לדידך אסור". ראה מכאן גודל הזהירות שבעירובי תבשילין, שכן היה מצוי ומקובל שרבנים מערבים על כל העיר שלהם כמו שהגמ' מקדימה למעשה, ואף על פי כן מר שמואל לא רצה שאותו סמיא יסמוך עליו, למרות חביבותו שהיה משנן בפניו משניות בעל פה ומסדר אותם, וזאת מכיון שלא נזהר בזה על הצורך שנה אחר שנה.

ומצוה על כל אדם להניח עירוב בעצמו ולא לסמוך על העירוב של רב העיר (שם סעי' ז'). ומיהו היום הרבנים מערבים על כל הציבור ומכוונים גם על אלו ששוכחים ואף על המזידיים. ומדברי רש"י בגמרא שם משמע שכל היכא שעשה עירובי תבשילין לשם כולם מהני.

שכח יעלה ויבוא בברכת המזון

בברכת המזון של חג השבועות אומרים "יעלה ויבוא". אם לא אמר לבלי חג השבועות או ביום "יעלה ויבוא", נחלקו בזה הפוסקים: יש מי שאומר: חייב לחזור ולברך, ויש מי שאומר: חג השבועות שונה מפסח וסוכות שבהם ישנו חיוב לאכול פת בסוכה או לאכול מצה, ועל כן אם לא אמר בהם "יעלה ויבוא" - חוזר, אבל בחג שבועות שאין חיוב לאכול פת, ואפילו אם אכל מזונות יצא יד"ח - לא חייב לחזור ולומר "יעלה ויבוא", וכן ההלכה (עיין שו"ע סי' קפ"ח ולחונים עליו). ואם נזכר קודם שסיים ברכתו, יכול לאומרו ב"הרחמן" כמו בראש חודש. ועל כן, הטוב ביותר להתפלל או לברך מתוך המחזור ושם מודפס על הסדר יעלה ויבוא ולא יבא לידי שכחה, ובפרט שבימינו יש מחזור נפרד לכל מועד.

יום שניתנה בו תורה לישראל

הגמ' מביאה כמה מעשים המורים על חשיבותו ומעלתו של חג השבועות (שם פסחים ס"ח): "מר בריה דרבינא כולה שתא הוה יתיב בתעניתא, לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי. עצרת - יום שניתנה בו תורה, פוריא - ימי משתה ושמחה כתיב, מעלי יומא דכיפורי - דתני חייא בר רב מדפתי ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשעה בו מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי. רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא. אמר אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא? רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי וקאי בעיברא דדשא ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי, לך קראי לך תנאי". הנה מר בריה דרבינא היה מתענה כל השנה מתוך חסידות ופרישות, ורק בימים בהם מפורש החיוב לאכול בהם לא היה מתענה, ובחג השבועות למרות שלא כתוב שאסור להתענות בו, אצ"כ היה אוכל מפני שהוא יום שניתנה בו תורה לישראל. וגם רב יוסף משום כך היה מבקש מאכלים משובחים ביותר.

המקור לעירובי תבשילין

כשחל יו"ט בערב שבת או ביום חמישי ושישי, אסור לבשל בו לשבת, אלא אם כן יעשה עירוב תבשילין מערב יום טוב (שו"ע סי' תקכ"ז סעי' א'). המקור לדין זה וטעמו, הוא בגמ' (ביצה ט"ו): "יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותר הותר לשבת. ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים: שני תבשילין, ובית הלל אומרים תבשיל אחד. ושון בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה, ואם שייך ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת". ביאור הדברים הוא שאסור לבשל ולהכין ביום טוב לצורך שבת, ובכדי שיהא מותר לבשל ביום ששי השנה לצורך שבת, על כן יעשה עירוב תבשילין מערב יום טוב, ועליו סומך.

מבשל ביום טוב שלא לצורך היום

מקור הדין של איסור בישול ביום טוב שלא לצורך היום, נמצא בגמ' בפסחים (מ"ו ע"ב): "איתמר, האופה מיום טוב לחול, רב חסדא אמר לוקה, רבה אמר אינו לוקה. רב חסדא אמר לוקה, לא אמרינן הואיל ומיקלעי ליה אורחים חזי ליה. רבה אמר אינו לוקה, אמרינן הואיל". ומבאר רש"י, וז"ל: "האופה מיום טוב לחול - לאחר שאכל וגמר סעודתו, דפשיטא לן דלא חזיא ליה מידי האידינא עד אורתא שהוא חול. לוקה - משום לא תעשה כל מלאכה". כלומר, לדעת רב חסדא, אדם שאופה שלא לצורך, כגון: אם אפה לאחר שגמר סעודתו, וברור ופשוט שאפיה זו אינה לצורך היום - לוקה על שעשה מלאכה שלא הותרה ביום טוב. רבה לומר, כיון שיכולים לבוא אורחים עד הלילה - לא לוקה כיון שאפשר שאפה לצורך היום (והנ"מ בזה אם הוא יאפה סמוך לצאת החג ממש. עיין שם תוס' ד"ה רבה).

מדוע לא אומרים 'הואיל' לפטור ממלאכות בשבת

שואלים התוס': המבשל בשבת בשוגג - חייב חטאת, במזיד - סקילה. ולכאורה אם נאמר 'הואיל' בטלה כל מלאכת שבת שהרי תמיד ישנה אפשרות לומר שזה ראוי לחולים מסוכנים, וז"ל התוס': "רבה אמר אינו

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

נשא - תשס"ב - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

זו הסתעפה בכל העולם כולו, היו שהתירו בעירם והיו שאסרו (עיין בשו"ת תעלומות לב, ובשו"ת ר"פ ח"ב סי' נ"ח).

בארץ ישראל נמנו וגמרו שלא מדליקים גפרור ביו"ט משום נולד. וכל הבערה שמותרת היינו דוקא הבערה מאש לאש, אבל ליצור אש בגפרור, מצויה, מנורת חשמל וכדו' אסור ביו"ט (עיין לבא"ח במדבר טו).

בורר ביו"ט

האוכל עוף שיש לו עצמות:

בשבת - ניתן להוציא את העצם תוך כדי האכילה, מכיון שאינה ראויה למאכל בהמה. ורק בקליפות של ביצים ואגוזים צריך להניחם בצלחת עם לחם בכדי לטלטלם.

ביו"ט - דעת מרן: מחמירים להניח את העצמות בצלחת עם לחם, וזאת מהטעם שלא יבואו לזלזל ביו"ט (ועיין בא"ח במדבר אות י"א).

כיבוי אש ביו"ט

אם התחילו להעביר מנר לנר ביו"ט - אסור לכבות את הנר.

רב אחד בדורנו סיפר שאשתו אמרה לו, שבכדי לבשל אורז יש בתחילה להניח את הסיר על אש בכדי שהמים ירתחו, ואח"כ יש להנמיך את האש. ומזה הסיק אותו רב שמותר לכבות את האש ביו"ט לצורך אוכל נפש. ולדעת מרן אין הדין כן. אבל בענין גז וכדו', לא פתילה שעושה פחם, יש להקל יותר.

ואח"כ אמרו שאדם ישאיר גם גז קטן דולק שעליו יוכל להעביר את הסירים שבהם מאכלים שבישולם צריך להיות איטי, וישאיר גז זה שידלק כל היום וכל הלילה.

כיבוי אש מכיון שחס על כספו - אסור ביו"ט, אפי' בגז שלא עושה פחם.

למעשה, להנמיך אש של גז לצורת בישול ביו"ט - מותר, שאם לא כן האוכל ישרף - כי הנמכת הגז דרבנן, וכן כי אינו עושה פחם.

גלידה חלבית

הקונה חבילת גלידה, יקרא היטב מה שכתוב על העטיפה, מכיון שיש גלידה שכתוב עליה "פרווה", ובמקום אחר על אותה אריזה כתוב "חלבי". ועוד, שלעיתים כתוב באותיות קטנות מאד "חלבי".

ויש להזהר בזה כל השנה כולה, ובעיקר בחג השבועות, שכתוב "ביכורי מעשיך" וסמך ליה "לא תבשל גדי בחלב אמו", ומכיון שחג השבועות הוא בימי הקיץ החמים, על כן מאכלי חלב קלים יותר, וצריכים להזהר בהם במיוחד.

המתנת שש שעות בין בשר לחלב

ראיתי בעלונים שמחלקים בשבת שכתוב: בשבועות מותר לאכול בשר, ולאחר שעה לאכול מאכלי חלב.

ודבר זה מנוגד להלכה, ואין שום קולא בשבועות בענין בשר וחלב, אלא יש לחכות שש שעות בין אכילת בשר לחלב או גבינה.

אם רוצה לאכול בתחילה מאכלי חלב: לאחר התפילה יקדש, ואח"כ יאכל מאכלי חלב בשיעור כזית, או ישתה יין בשיעור רביעית. ולאחר שמסיים לאכול ינקח את השולחן או יחליף מפה, ישטוף את פיו במשחת שיניים נוזלית (ורצוי שיבדוק עצמו לפני החג אם הצחצוח לא מוציא לו דם מהחניכיים), יאכל חתיכת לחם קטנה, ואח"כ יוכל לאכול מאכלי בשר (עין שו"ע סי' פ"ט, ובא"ח פרשת לך לך ש"ש אות י"ד ואות ט"ו).

ואומר הבא"ח (שם): שצריך גם לברך ברכת המזון. כגון, אכל לחם עם גבינה: אם בירך ברכת המזון - יוכל לאכול בשר, אבל אם לא בירך ברכת המזון - אינו יכול לאכול מאכלי בשר (בא"ח - שלח אות י').

(ולא נאריך כאן בכל הלכות בשר וחלב, והרוצה ללמוד הלכות אלו יעיין בשו"ע סימנים פ"ח, פ"ט, וכן בבא"ח פרשת שלח לך - שנה שניה).

עכ"ז, כל אחד ואחד חייב לעשות עירוב תבשילין, ורק בדיעבד אפשר לסמוך על רב העיר.

הבדלי שעות לגבי עירובי תבשילין

בהלכה ישנם כמה עניינים הקשורים להבדלי שעות בין מקומות שונים בעולם, כגון בענין ביטול חמץ למי שנמצא בחו"ל ומבטל את חמצו שבארץ, בשעה ששם הוא זמן ביטול וביעור, ואצלנו כבר נכנס החג. ועוד נ"מ רבות בענין זה. בעירובי תבשילים יש גם נ"מ בנוגע להבדלי שעות בין מקומות מרוחקים, והיא, שאדם השוהה בחו"ל, אינו יכול לעשות עירובי תבשילין עבור אשתו השוהה בארץ, אחרי שכבר קידש החג בארץ, למרות שאצלו עדיין ערב חג, אלא יש לעשותו בזמן המתאים למקום ששוהים שם האנשים שלמענם עושה אותו. (בירושלים של הדור הקודם היו הרבנים מתדפקים על דלתות העם בערבי חגים להזכיר להם לעשות עירובי תבשילים, ולא היתה בכלל נוצרת בעיה כזאת עבור נשים וכדו', אבל כיום המצב השתנה, שאכשור דרי וכל אחד ואחד יודע לעשות ע"ת).

שאלו שאלה אודות אותם העושים עירובי תבשילין ומתכוונים לזכות אחרים, ופעמים שיימצאו כאלה שיזכו את כל העולם כולו, ובהם גורמים להם לברך לבטלה, ובאמת האר"י ז"ל היה מפרש שהוא מתכוון שלא להוציא אף אחד בעיר, וזאת כדי להציל אותם בברכה לבטלה. ובימינו שיש בלבול גדול בענין עירובי תבשילין אנו נוהגים לומר בשעת עירובי התבשילין שזה עבור כל יושבי העיר הזאת, וגם אם יאמרו כן כמה רבנים לית לן בה. ואעפ"כ, יכול אדם לערב עירוב תבשילין ולברך.

אשה שרוצה לעשות עירובי תבשילין במקום בעלה

אשה שרוצה שבעלה עלול לשכוח מלעשות עירובי תבשילין ואינה רוצה לפגוע בו ולומר לו שכבר עשתה כן במקומו, תוכל לקחת בבוקר ביצה קשה ותאמר: אם בעלי יעשה לאמ"כ עירוב הרי שביצה זו רגילה, אבל אם ישכח ולא יעשה, תהיה זאת ביצת העירוב, וזה בלי ברכה.

ואם אדם חושש שמא ישכח ולא יעשה עירובי תבשילין, ניתן לערב כבר מליל ערב של החג, דהיינו השנה ביום רביעי בלילה, ובדיעבד ניתן גם לערב ביום רביעי או שלישי. ובלבד שיאמר את נוסח של ה"הדין עירובא" וכזו בעברית כדי שיענין עירובי תבשילין אנו נוהגים לומר בשעת עירובי מבינים עברית, ידאג להפיץ להם את הנוסח בשפתם כדי שיבינו את הנאמר בו.

דעת ה'בא"ח' בעירובי תבשילין

הבא"ח כתב (בהלכות פסח בשנה ראשונה): אם יחול יום טוב בערב שבת "צריך להקדים צרכי שבת מבעוד יום כדי שיהיה שהות ביום, שאם יבואו לו אורחים שאם היו מזמנים לו אורחים שלא אכלו היום, אוכלים ונהנים בו ביום קודם בין השמשות ממלאכתו שעשה וכמו שכתב רבנו זלמן בשו"ע שלו". ואם אדם לא הספיק לבשל ביום שיש, והניח את החמין בערב שבת ולא הספיק להתבשל לפני שבת, לצורך כן עושים עירובי תבשילין, וטעם "הואיל" הוא רק לחומרם בלבד ולכתחילה.

בגמרא מובא שתי שיטות בענין עירובי תבשילין:

שיטת רבא: "כדי שיברור לו מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט".

ומפרש רש"י: "מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט, וברור מנה לזה ומנה לזה". דהיינו, על ידי שעושה עירוב תבשילין זוכר להשאיר גם מאכלים לשבת שלאחר היו"ט.

שיטת רב אשי: כדי ללמד שאין אופיין מיו"ט לחול ביצה ט"ו ע"א, ורש"י שם).

הדלקה או כיבוי חשמל ביו"ט - אסורה!

ישנם רבנים שדפקו הלכה שמותר לכבות או להדליק חשמל ביו"ט, ורבים הם האוסרים מדין נולד והבערה.

המקור לכך נובע מהמחלוקת המפורסמת בענין הדלקת גפרורים ביו"ט. בעל הבא"ח סובר: שאסור להדליק גפרור ביו"ט, וי"א: שמותר. ומחלוקת

קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבֵּי מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

נשא - תשס"ב - מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג מֵרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

מסופר על חכם אחד שהיה מתפלל ולומד חצי יום בחג, וכשהיה מסיים היה אומר "כעת סיימתי את חציו לה", ועכשיו אני הולך לאכול לקיים את "חציו לכם", כי אכילה זו היא בשביל שיהא לי כח להמשיך ללמוד אחר כך והאכילה לשיש.
ואשרי אדם שכל מעשיו לשם שמים, והוא שנאמר "בכל דרכך דעה והוא יישר אורחותיך" - אם אדם חושב בכל דרכיו באיזה מעשה אני יכול לעשות מצוה, אף על המחשבה מקבל שכר.

קביעת עיתים לתורה

אין דברי תורה נקנים אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר: "זאת חוקת התורה אדם כי ימות באוהל".
מסופר על בעל שאמר לאשתו: אני רוצה לקבוע עיתים לתורה מהשעה שמונה עד תשע בבוקר. יום אחד הגיע סוחר גדול לביתו של אותו אדם ואמר לאשתו יש לי סחורה לקנות מבעלך, היכן הוא? אמרה לו: אם בעלי ימות האם אני יכולה לבוא אליו ולומר לו תקום יש סחורה לקנות?! לא!
וזה שכתוב "אדם כי ימות באהל" - כשאדם לומד תורה הרי הוא כמת, בענין עולם הזה, ואינו נמצא אלא בעולם התורה.
וצריך אדם לקבוע לעצמו עיתים לתורה, וכיום בדורנו הדבר הרבה יותר קל, מכיון שישנם קלטות של משניות, גמרות, ואפילו זהר וחוק לישראל. וידוע ששאלה ראשונה ששואלים את האדם בעולם הבא, אם קבע עיתים לתורה (עיין שבת ל"א).

"אתה בחרתנו מכל העמים"

אומר רש"י: ביום זה קבלנו תורה, אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות, ואנחנו מעל כל אומות העולם. לא רק שהקב"ה בחר בנו, אלא גם רוממתנו מעל כל העולם כולו. ואם אינם מקבלים אותנו עליהם, לעתיד לבוא הם יקבלו אותנו, ואיננו צריכים לחשוש מהם כלל, כאמור "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר גלגלך ילחכו" (ישעיה מ"ט פסוק כ"ג).

כתוב (שמות י"ט פסוק ב'): "ויחן שם ישראל כנגד ההר", כשאנחנו מלוכדים ומאוחדים אפי' שיש הר מולנו - נהפך למישור. ונזכה לגאולה שלמה ולהארה של תורה, בעגלא ובזמן קריב ונאמר אמן.

ואין לך דבר שיכול לאחד את כלל עם ישראל בארץ ובעולם, אלא תורה. ויהי רצון שנוזכר לזה וכדרשו של הגאון הרי"ח הטוב זיע"א על הפסוק "קול צופיך" וכו' "יחדיו ירננו" - אם עם ישראל מאוחד, "ירננו" בביאת הגואל בבי"א.

רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

וכל זה בגבינה רכה, אבל בגבינה קשה שנקראת כיום "קצ'קבל" או גבינה צפתית, וככל שהיא מתיישנת, היא משתבחת ומתקשה.
אומר הבא"ח: יש להמתין שעה על כל חודש שעבר על הגבינה מעת שגיבנו אותה, אם חודש - שעה, ואם חודשיים - שעתיים, ואם ישנה גבינה קשה שעברו עליה ששה חודשים - יש להמתין שש שעות ולא יותר.
בכל שאר הגבינות מספיק להמתין שעה אחת לאחריהם. אולם גבינה רכה או לבן וכדו' מותר כני"ל.

אכילת מאכלי בשר וחלב על שולחן אחד - כיצד ?

שניים שרוצים לאכול בשולחן אחד, זה בשר וזה מאכל חלב, אסורים לאכול עד שיעשו היכר ביניהם, כגון: שיאכל כל אחד על מפה שלו, או שיעשו איזו מחיצה, בכדי שלא יקחו אחד מהשני אוכל.

כתב רבו של הבא"ח בספרו 'זבחי צדק' (סי' פ"ח ס"ק י"א): שניים האוכלים על שולחן, זה בשר וזה חלב - עושים סימן להיכר ביניהם. אבל אם אדם יחידי שאוכל ויש על השולחן בצד אחד חלבי ובצד השני בשרי - לא מועיל סימן, אפי"כ שיש שומר, ועי"ש הטעם.
אסור לאכול על שולחן פורמייקה מאכלי בשר וחלב.
אבל מכיון שבדור שלנו ישנם מערכות כלים שונות למאכלי בשר וחלב, ולא נוהגים להניח אוכל חם על השולחן עצמו, ע"כ בשולחן כזה מספיק לנקותו בלבד, ולא צריך להגעילו או לשפוך עליו מים חמים בין אכילת בשר לחלב, מכיון לא רגילים להשתמש בו עליו ממש.

מגש להגשה

יש להקפיד שיהיה מגש לחלבי, ומגש לבשרי, כי לעיתים נשפך בשר או חלב חם על המגש.

מדפים במקרר

המדפים במקרר נקראים בהלכה "שולחן שסודר עליו" (ישנו מושג נוסף שנקרא "שולחן שאוכל עליו").
אבל כיום שהמדפים במקרר עשויים כרשתות, יש להזהר שלא להניח סירי בשר ליד או מעל סירי חלב או להיפך במקרר, אלא אם שניהם מכוסים (ועיין לבא"ח בהעלותך יח).

והחכם עיניו בראשו, יזהר מלהניח שקית חלב במדף העליון של המקרר, כי לעיתים השקית עלולה לטפוף על מאכלי הבשר שלמטה, אלא יניחנה בכלי מיוחד.

הכנת נרות לחג ולשבת

יש להכין מערב החג שתי מערכות של פמוטים לחג ולשבת. וכן נר נשמה שדולק לפחות 24 שעות שאפשר ממנו להדליק את נרות שבת, או כוס עם שמן בכמות שתדלק 24 שעות.
פעם היו מניחים בבית הכנסת מגש גדול עם חול, שעליו היו מונחים נרות, וכל אדם שרוצה היה מדליק נר לכבוד החג או לעילוי נשמת.
כיום שישנם נרות מנירוסטה, יש להזהר שלא להדביק את הנר למגש שלפי דעת המג"א: יש בזה איסור חמור.
והטוב ביותר הוא, לקחת נרונים קטנים שיש להם ציפוי מאלומיניום או נר נשמה.
עיין במג"א (תק"י"ד) שמותר להדליק נרות לנשמה אפי"פ שהוא בפועל לא נהנה (מדין מותר).

"חציו לה' וחציו לכם"

הגמרא אומרת שישנה מעלה וחשיבות מיוחדת בחג השבועות. אף על פי שנאמר "עצרת תהיה לכם", כבר פירשו רבותינו זכרונם לברכה "חציו לה' וחציו לכם",
לפיכך צריכים לעסוק גם בתורה. ובמיוחד צריך להזהר בשבועות לאכול ולשתות ולשמוח וללמוד תורה ביום, אפי"פ שעוסקים בתורה כל הלילה.

